

TEMIDA
Mart 2008, str. 89-92
ISSN: 1450-6637

Tatjana Đurić-Kuzmanović (prir.)

Ka rodnom budžetiranju: vodič

*Ženske studije i istraživanja i Futura publikacije,
Novi Sad, 2007, 162 str.*

Knjigu ***Ka rodnom budžetiranju: vodič*** priredila je dr Tatjana Đurić-Kuzmanović, dok su koautorke Mirjana Dokmanović, Marija Kožul, Stanka Leskovic, Gordana Nikolić, Tatjana Radojević i Jelena Stefanović. Ona predstavlja skup radova studentkinja koje su tokom školske 2004-2005. godine pohađale izborni kurs *Feminističke ekonomije*¹. Finansijsku pomoć u publikaciji pružila je kancelarija UNIFEM-a iz Bratislave. Knjiga se sastoji iz uvodnog dela, šest poglavlja i spiska korišćenih termina.

Uvodni deo dr Tatjana Đurić-Kuzmanović posvećuje osnovnim temama feminističke ekonomije i rodno-budžetske inicijative, gde prikazuje ciljeve i instrumente rodne analize budžeta, ali i svetska iskustva primene različitih rodno-budžetskih inicijativa. U nastavku autorka daje pregled situacije u Srbiji od 2000. godine, obrazlaže međunarodnu i unutrašnjo-pravnu podlogu uvođenju rodno-senzitivnog budžetiranja, te naznačava moguće načine implementacije prilagođavanjem specifičnim uslovima Srbije.

¹ Kurs su pohađale studentkinje Rodnih studija Univerziteta u Novom Sadu i studentkinje II godine novosadske NVO *Ženskih studija i istraživanja*.

U prvom poglavlju, Vodič kroz budžet, Gordana Nikolić pojašnjava pojam, osnovne karakteristike i funkcije budžeta. Čitaocima i čitateljicama pruža uvid u osnovna budžetska načela i obrazlaže faze budžetskog procesa. To čini prikazom procedure u Srbiji i sistema korišćenih u drugim zemljama. Posebni značaj posvećuje fazi izvršavanja budžeta, ali i kontroli nad izvršavanjem budžeta i završnog budžetskog računa. U poslednjem odeljku analizira budžet Evropske unije. Zaključuje da će „...proces priključivanja Srbije Evropskoj uniji podrazumevati i snažnije reformisanje njenog budžeta...“, i da „... razlike između muškaraca i žena u smislu raspodela moći ostaju neuočljive...“ kao „... posledica nepostojanja rodnihi komponenti u budžetu“ (str. 37).

Marija Kožul napisala je **drugo poglavlje, Koncept rodnoh budžetiranja,** u kojem razjašnjava teorijske i praktične razlike između tzv. *rodno-slepog odnosno rodnoneutralnog* i *rodnoosetljivog budžeta*, ukazujući na mane tradicionalne koncepcije budžeta kao rodno-neutralnog političkog instrumenta (str. 41). Važan segment rada poklanja razjašnjenju rodnoh budžetiranja kao strategije *gender mainstreaming-a*, napominjući da je „Evropska unija ugradila rodnu ravnopravnost u sva svoja dokumenta“, a da „gender mainstreaming sprovodi u okviru zajedničke strategije za jednakost muškaraca i žena“ (str. 43), da bi u nastavku pružila pregled međunarodnopravnog okvira i evropskih standarda rodnoh budžetiranja. Poseban značaj rada je u iscrpnom prikazu osnovnih elemenata i instrumenata procesa rodnoh senzitivisanja budžeta, objašnjavajući preduslove neophodne za urodnjavanje budžetskog procesa, dajući teorijski osvrt na ciljeve rodnoh budžetske analize. Na kraju odeljka, obrazlaže koje praktične koristi imaju žene uvođenjem rodnoh senzitivnog budžetiranja, ali i vlade, te ukazuje na standardne probleme primene svake rodnoh budžetske inicijative na osnovu iskustava drugih zemalja.

Treće poglavlje – Sumarni pregled svetskih iskustava rodno budžetske inicijative – Stanka Leskovic koncipira analizom „...iskustava rodno budžetskih inicijativa u 29 raznih zemalja²...“ s osnovnim ciljem da čitateljicama i čitaocima svetska iskustva pomognu u „...formulisanju i primeni rodnoh budžetskih inicijativa kod nas“ (str. 60). U drugom odeljku rada, bavi se metodologijom različitih rodnoh budžetskih inicijativa i analizira iskustva implementacije istih, napominjući kako „... praksa pokazuje da je proces rodnoh budžetiranja specifičan u

² Predstavljena su iskustva: Australije, Tanzanije, Ugande, Južne Afrike, Ugande, Kenije, Brazila, Meksika, Čilea, Ekvadora, Japana, Filipina, Šri Lanke, Indije, Sjedinjenih Američkih Država, Velike Britanije, Švedske, Francuske, Italije, Španije, Nemačke, Austrije, Rumunije, Bugarske, Albanije, Makedonije, Mađarske, Bosne i Hercegovine i Hrvatske (str. 63-83).

zavisnosti od konkretnog konteksta zemlje, ...učesnika rodnobudžetske inicijative, ... njene forme, dometa i obuhvatnosti, faza u kojima su preduzimane intervencije i dobijena podrška“ (str. 83-84).

Tatjana Radojević priredila je **četvrto poglavlje** – *Prezentacija metoda rodno-oseitljive analize budžeta*. Na razumljiv i sažet način približava čitaocima ključna pitanja kojim se bavi rodno-budžetska analiza, objašnjavajući njenih sedam osnovnih instrumenata, potrebu uvođenja rodno-rasčlanjene analize i procena politika zemlje, korisnika budžeta, javnih izdataka, poreskih prihoda, uticaja i oslanjanja javnih budžeta na neplaćeni rad (koji većinom obavljaju žene). Ističe potrebu koncipiranja srednjoročnog finansijskog planiranja, koje bi počivalo na rodno-svesnim principima, i povezalno „... ciljeve vladine politike sa konkretnim delovanjem, identifikovanjem izvora neophodnih da se postignu name-ravani ciljevi u srednjoročnom okviru“ (str. 99-100). U nastavku daje primere konkretnih ciljeva, pitanja i preduslova primene instrumenata rodnog budžetiranja, pojašnjavajući pet osnovnih koraka rodnobudžetske analize.

Peto poglavlje – *Komparativna rodna analiza budžeta Republike Srbije za 2002. i 2005. godinu* – napisala je Jelena Stefanović. Konstatuje osnovne manjkavosti našeg budžeta: „... njegov rodno-slep ekonomski okvir, netransparentnost i nedovoljnu participaciju javnosti“ (str. 108). U radu se bavi pitanjima podele poslova *neplaćenog rada u domaćinstvu* između muškaraca i žena, i nepostojanju rodne statistike zaposlenih u ekonomskim i društvenim sektorima. Upoređuje budžet iz 2002. i 2005. godine, između ostalog, analizom budžetskih stavki namenjenih zapošljavanju onih koji su ostali bez posla te podsticanju otvaranja malih i srednjih preduzeća, zaključujući da „... žene, po mnogim pokazateljima, nemaju ravnomeran tretman na tržištu rada“ (str. 110). Na kraju, iznosi konkretne preporuke za urodno-rodno budžetiranje procesa budžetiranja u Srbiji.

Dr Mirjana Dokmanović napisala je **šesto poglavlje** – *Rodno budžetiranje kao sredstvo nadzora nad ostvarivanjem međunarodno-pravnih obaveza države iz Konvencije o eliminaciji svih oblika diskriminacije žena*. Rad je izuzetno značajan za razumevanje konkretnih načina primene međunarodnih pravno-obavezujućih instrumenata ženskih ljudskih prava. Na primeru pomenute Konvencije Ujedinjenih nacija i konkretnih članova, čitaocima i čitateljicama pruža uvid u proces kreiranja osnovnih pitanja budžetskih inicijativa, te indikatora procene uspešnosti implementacije međunarodnih standarda. To čini ana-

lizom odredbi osnovnih članova Konvencije³. Drugi deo svog rada autorka je posvetila obavezama države u eliminaciji nasilja nad ženama, proisteklim na osnovu Konvencije, te posebnim „... budžetskim implikacijama ovog fenomena i mogućim indikatorima“ (str. 137). U zaključku, ističe značaj rodne analize budžeta kao „... značajnog i inovativnog sredstva za nadziranje usklađenosti unutrašnjeg pravnog sistema i preduzetih mera države „po osnovu obaveza iz pomenute Konvencije, koji „...ukazuje na postojanje *de jure* i *de facto* diskriminacije žena, kao i na to gde je potrebno intervenisati radi eliminisanja te diskriminacije“ (str. 139).

Na kraju, dr Tatjana Đurić-Kuzmanović je priredila veoma koristan spisak specifičnih ekonomskih termina, uz njihovo detaljno objašnjenje i odgovarajuću terminologiju na engleskom jeziku.

Ovo je prva knjiga na temu rodnog budžetiranja napisana na srpskom jeziku, te će pružiti vredna saznanja čitaocima i čitateljicama koji zbog nepoznavanja stranih jezika nisu mogli koristiti stranu literaturu. Njen poseban značaj je u tome što detaljno obrazlaže potrebu urođnjavanja procesa budžetiranja u Srbiji u cilju dostizanja kako *de jure* tako i *de facto* rodne ravnopravnosti, značaj rodno-osejtjive alokacije budžetskih sredstava ali i analize i monitoringa rodnih efekata različitih mera vladine politike.

MIRJANA TEJIĆ

---

³ Analizira prvih šesnaest članova Konvencije, koji se odnose na definiciju diskriminacije žena, obaveze države u cilju eliminacije iste, razvoj i napredak žena, ubrzanje ostvarivanja ravnopravnosti muškaraca i žena, eliminisanje rodni stereotipa, suzbijanje trgovine ženama i iskorišćavanja prostitucije žena, otkljanjanje diskriminacije u političkom i javnom životu, rod-noravnopravno predstavljanje država na međunarodnom nivou, jednaka prava vezana za sticanje državljanstva, obrazovanje, zapošljavanje, zdravstvenu zaštitu, ekonomske i društvene povlastice, poseban položaj ruralnih žena, jednaka prava pred zakonom i u građanskim stvarima, te ravnopravnosti u bračnom i porodičnom životu.